Злоупотреба на наркотици, психотропни супстанци и прекурсори од страна на деца

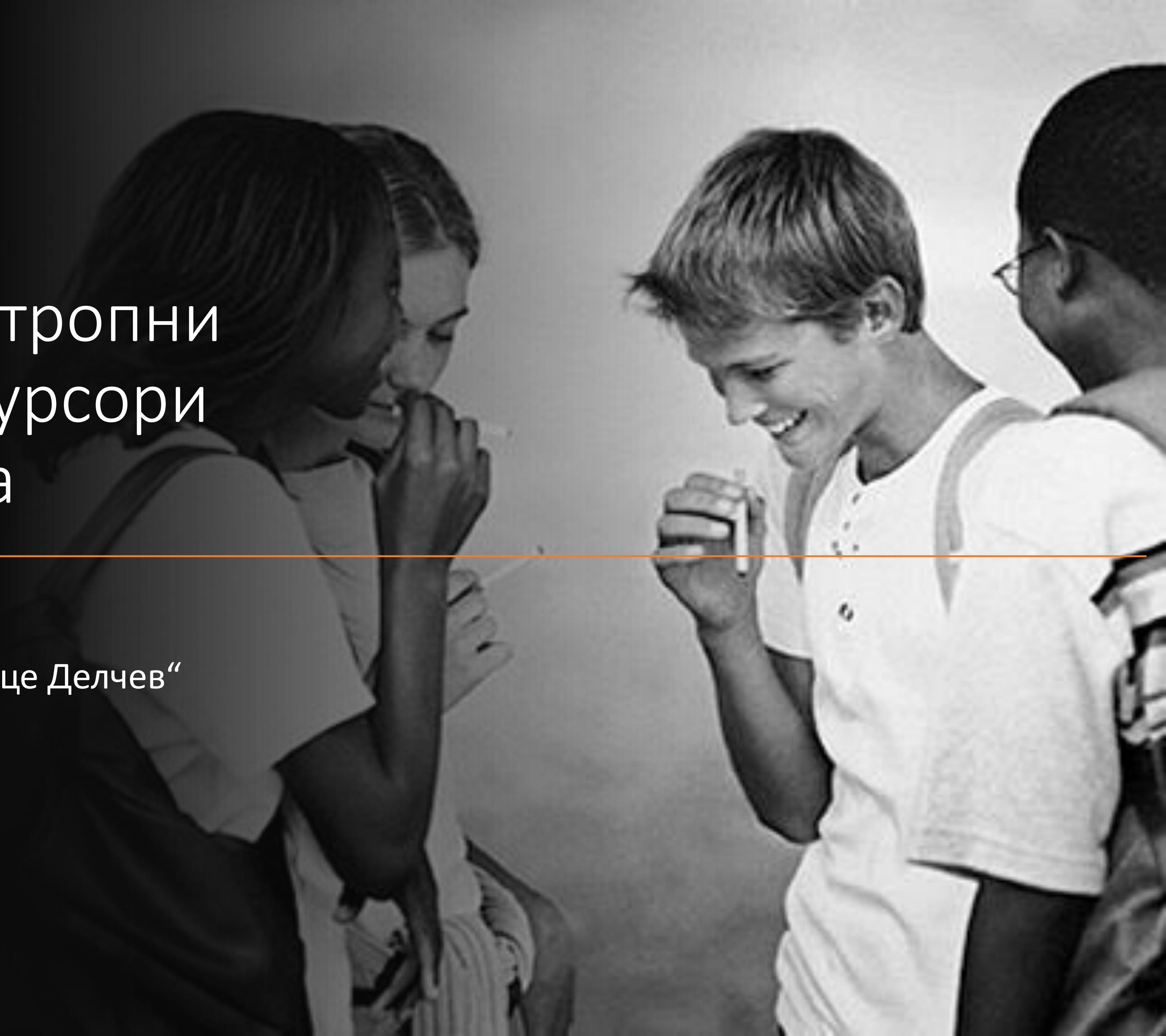

Доцент д-р Елена Максимова

Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“

elena.Ivanova@ugd.edu.mk

Криминолошки пристап

Социопатолошки пристап

Кривично-правен пристап

Најзастапени социопатолошки појави кај малолетници во Р.Македонија
Алкохолизам
Наркоманија
Никотинизам
Вагабондажа
Скитање
Питачење
Безделничење
Хазардни игри (коцкање)
Самоубиства
Проституција
Интернетманија (социјални медиуми)
1000
SMIRNOFF
Captain Morgan
Red Label
BAILEYS

Зошто младите користат наркотици?

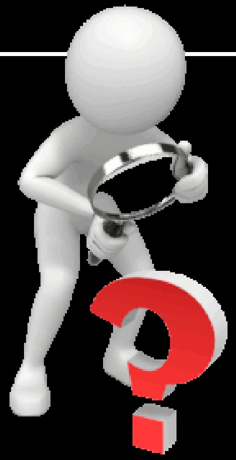

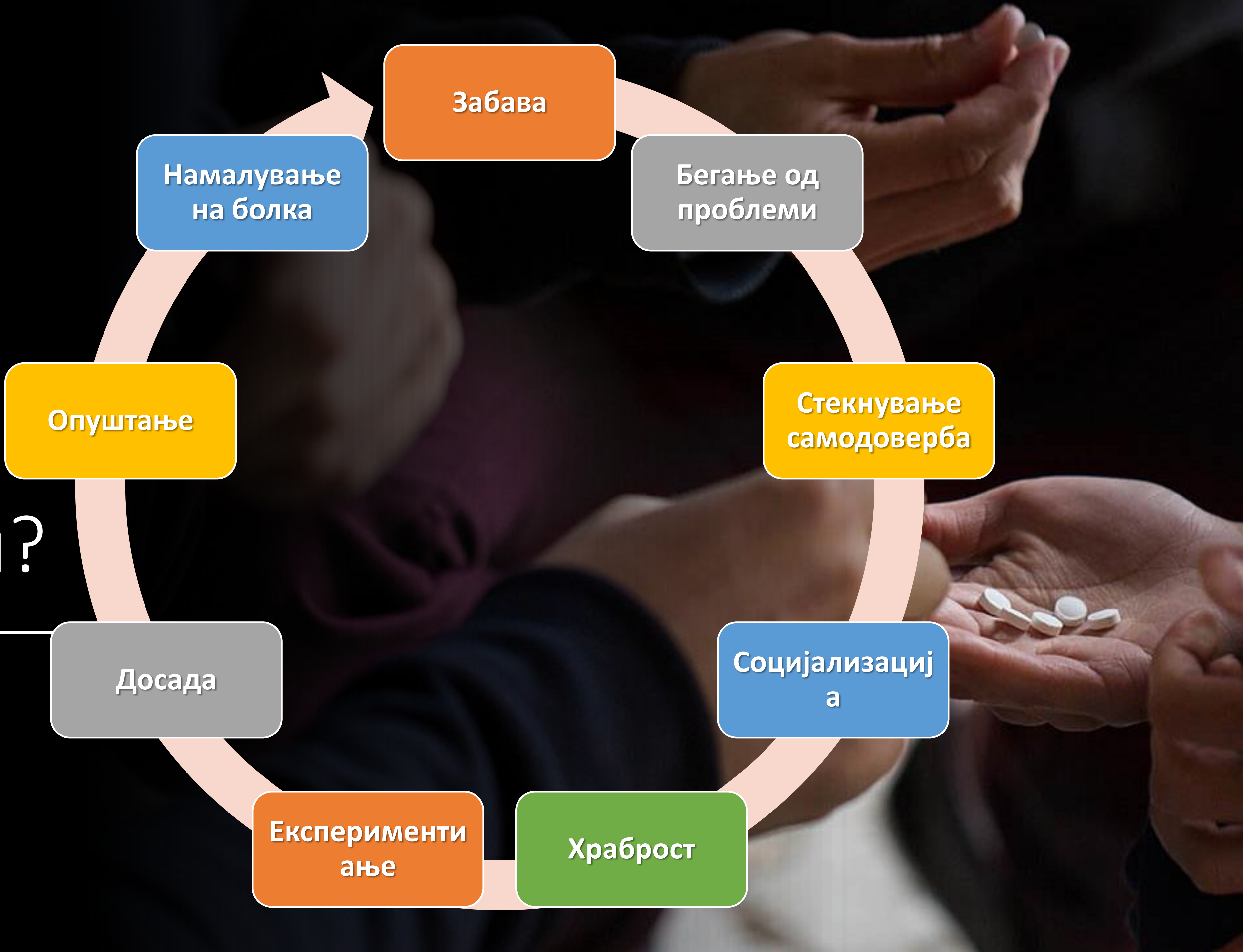

Неколку предупредувачки знаци:

- **Рамнодушност**
- **Промени во исхраната**
- **Екстремни промени во расположението и експлозивни избувнувања**
- **Надвор од дома до касни часови / цела ноќ**
- **Проблеми во училиште**
- **Послаби оцени**
- **Ненадејни чести менувања на круг на пријатели**
- **Потреба од пари**
- **Исчезнување на вредни предмети од домот**
- **Проблеми со полиција**

Што е наркоманија?

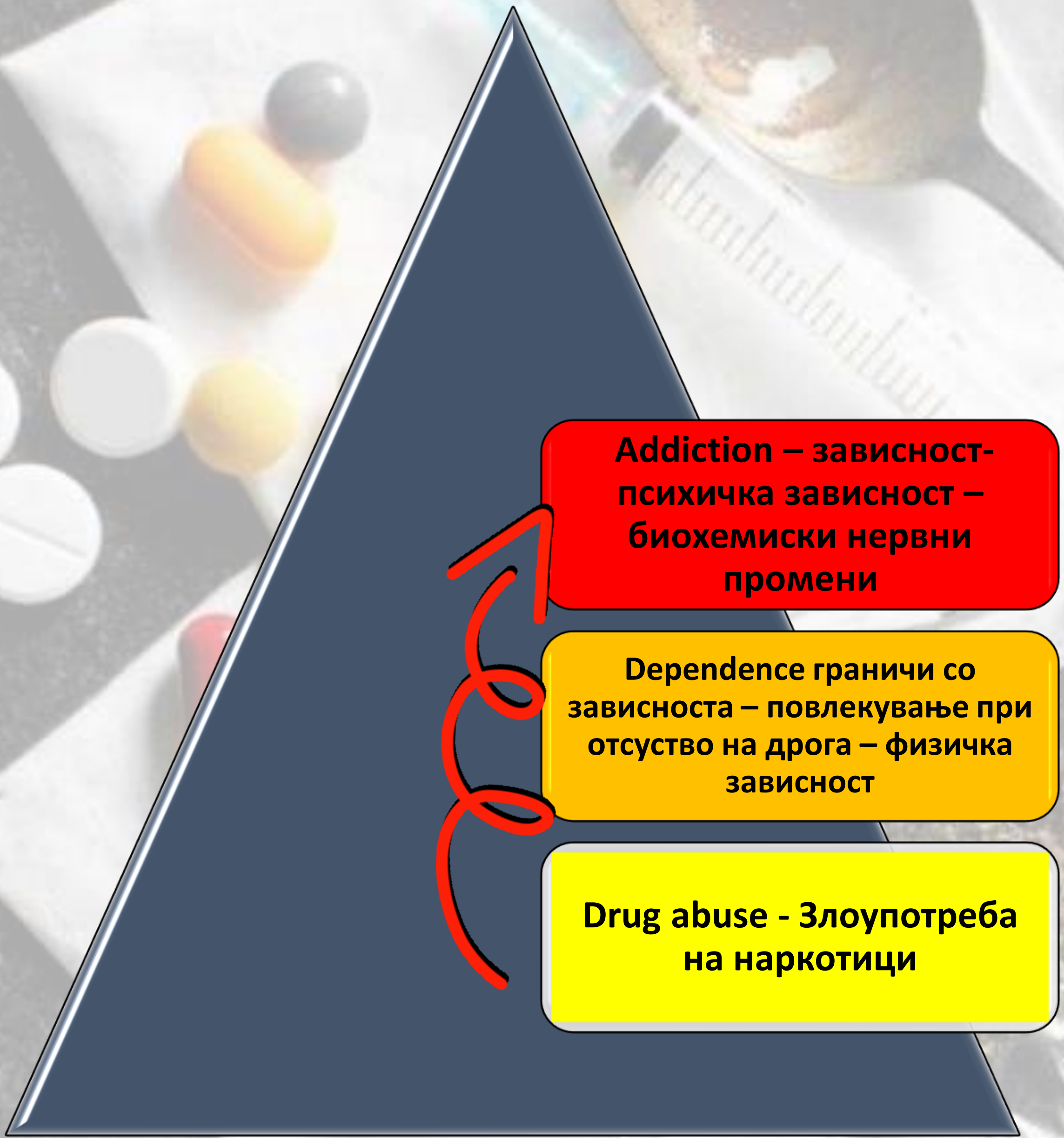

Наркоманија - злоупотреба на опојни дроги и психотропни супстанции или како што е познато во модерната литература, таа претставува зависност од дрога.

Етимолошко потекло на зборот - грчките зборови „нарко“ што значи закочување + „манија“-беснеење

Поделба на дрогите според нивното влијание врз централниот нервен систем:

- Депресанти
- Стимуланти
- Халуциногени

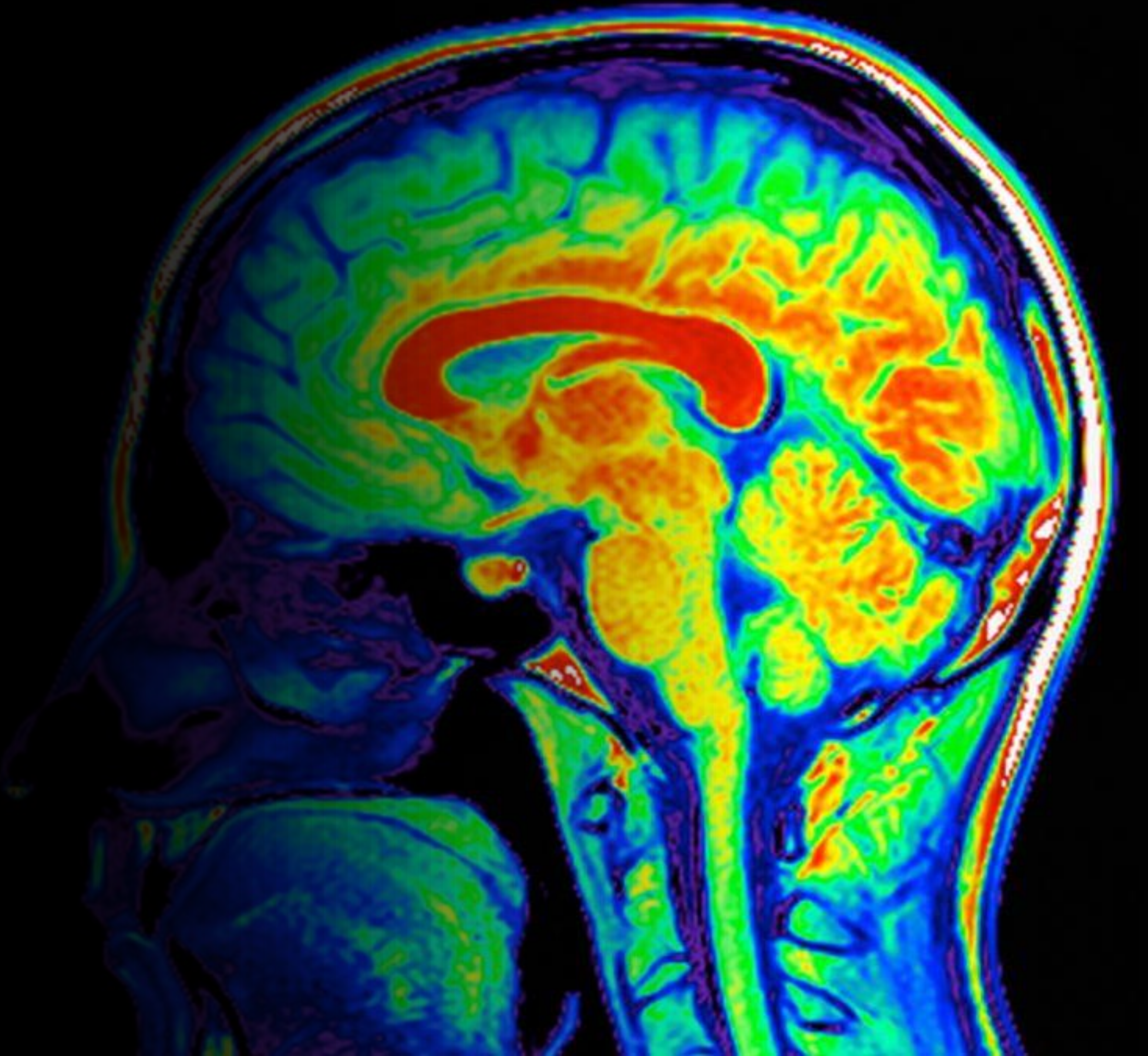

Депресанти

- По земањето – лицето е тажно или во депресија.
- Забавуваат работа на централниот нервен систем и пораките кои се праќаат од и кон мозокот. Работата на срцето, дишењето – се забавуваат. Влијаат врз концентрација и координација. **Седативен ефект кој брзо води кон зависнот!**
- Во урината останувaат до 7 дена.

- **Легални: алкохол, поблаги средства за смирување, опијати – метадон**
- **Нелегални: канабис – марихуана, хашиш, хашишово масло**
- Опасно кога се зема еден депресант со друг – пр. Алкохол и канабис – засилени ефекти
- Постојана употреба на канабис – бронхитис, рак на уста, грло, бели дробови...влијае врз краткорочна меморија и логично размислување

- **Благи ефекти** – опуштеност, смиреност, еуфорија, храброст
- **Посилни ефекти** – неразбирливо зборување, некоординирано движење, повраќање, гадење, несвестица, забавена работа на срцето – ектремно – смрт

Стимуланти

- Ја забрзуваат работата на централен нервен систем, на срцето, ја зголемуваат телесната температура и крвниот притисок. Го стимулираат централниот нервен систем, зголемуваат будност, физичка сила и издржливост.
- Во урината присутни 1-12 дена

- Легални- никотин, кафеин...
- Нелегални – кокаин, амфетамини, спид, ЛСД, екстази

- Благи ефекти:жед, губење на апетит, несоница, проширени зеници, зборливост, неспокојство
- Посилни ефекти – вознемиреност, паника, вкочанетост, главоболка, стомачни грчеви, депресија, параноја, збунетост, несвестица – физичка истоштеност

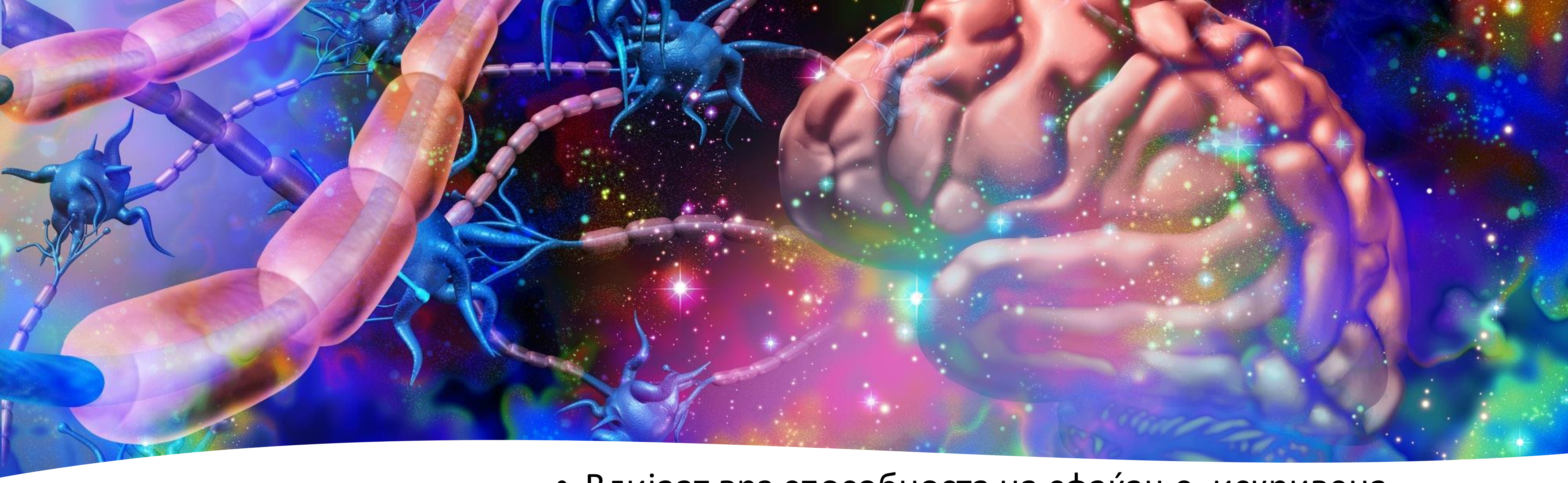

Халуционгени

- Влијаат врз способноста на сфаќање, искривена перцепција при гледање, слушање, збунети чувства, помешана перцепција за време, простор, бои, звуци, даваат чувство на неповрзаност со телото и околината
- Ефекти: проширени зеници, чувство на ненадеен студ, жед, губење на апетит, стомачни тегоби, параноја, flashes
- Нелегални:ЛСД, волшебни печурки (magic mushrooms), екстази, марихуана во силни дози, мескалин

- **Најпроширените дроги:**
  - **опиум, морфиум, хероин, коденин, кокаин, екстази, хашиш, марихуана, LSD-25 (Liseric Acid Diethylamidполусинтетичка дрога), Panopin, Kawa-Kawa, Absint, Кату, Етер и Допинг средства познати како анаболик стероиди** (*anabolic–androgenic steroids*) **кои во последните години масовно се користат од страна на малолетните лица посебно од машкиот пол, со цел да се постигне добар физички изглед**

Во Македонија честа ситуација на дување лепило како еден вид инхалат од страна на малолетните лица кои притоа покажуваат агресивен и насилен став спрема средината што се манифестира со присилно барање пари од непознати луѓе на улица, напаѓање, грабнување и сл

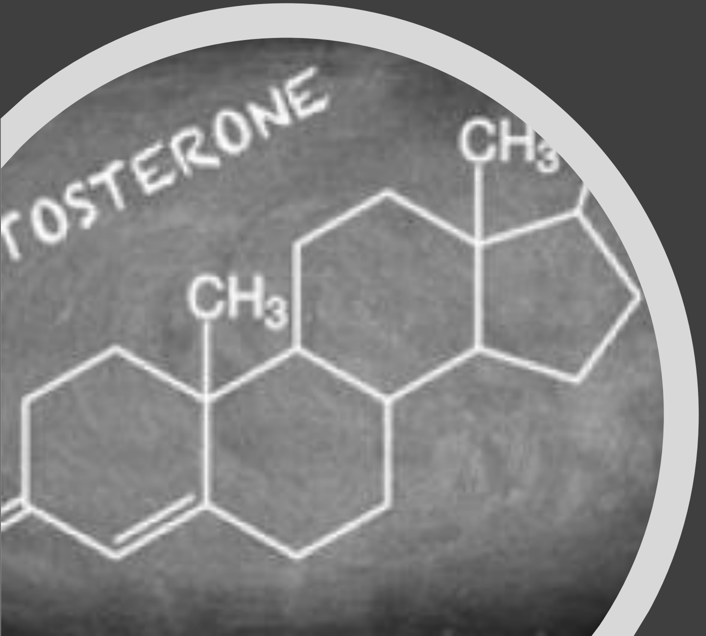

Причини

причини кои го туркаат детето на улица

миграции и проблеми со неприспособеност на детето во средината во која живее

економски фактори; заработување пари

влијание на врсниците

влијанието на уличната култура и можноста за слободно однесување на детето

запоставување на детето; семејно насилство

необразованост;

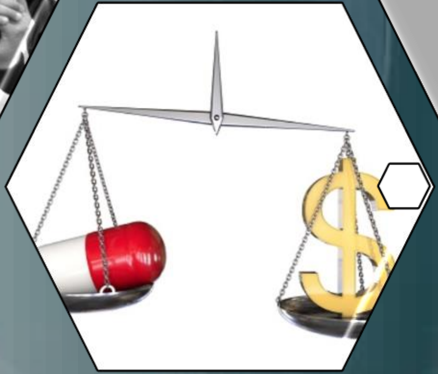

семеен дисбаланс

Ризици на кои ги изложуваат наведените прчини

- запоставување и изложеност на злоупотреба
- користење полесно достапни средства за уживање - цигари и алкохол
- застој во менталниот и физичкиот развој
- соочување со насилни ставови
- склоност кон кражба и слични к. дела
- психолошки проблеми
- проблеми околу образование и здравство
- сексуално вознемирување и силување

„Сцена на дрога“

- наркоманската субкултура, однесување, ставови, начин на облекување на припадниците на маргналната група на зависници

Влезот во сцената на дрога

- откажување од дотогашната средина

Вклопување со останатите членови

- улога на заводници

првата консумација на дрога

- притисокот на членовите
- Дрога - бесплатно до зависност

почнуваат со користење хашиш → прва доза, прво фиксање → користење на различните видови дрога според одреден ритуал.

Како детето доаѓа во допир со опојните дроги и психотропните супстанции за прв пат?

Robert Schwebel:
четири фази кои водат кон зависност

„проба“

„сè почесто користење дрога“

„навика“

„зависност“

- Љубопитност, по убедување од пријатели.

  Дел од децата само пробуваат и не преминуваат на втората фаза

- користење дрога во рамките на друштвото за расположение.

  почнуваат финансиските проблеми,

  убедување дека може да се престане со користење било кога.

- опасна фази
- користењето дрога дел од секојдневието на детето и претставува навика, убедување дека полесно се решаваат животните проблеми. запоставува секојдневните обврски, се губат блиските пријатели
- на првиот чекор на деликвенција

  Мора интервенција

- најопасна и најштетна
- навика која мора редовно да се користи

Каде детето доаѓа во допир со опојните дроги и психотропните супстанции за прв пат?

семејството како микрогрупа

средно училиште, им се нуди бесплатно близу училиштето -да ги навлечат на користење и купување дрога

Кафичи/ дискотеки – пријатели и познаници

online

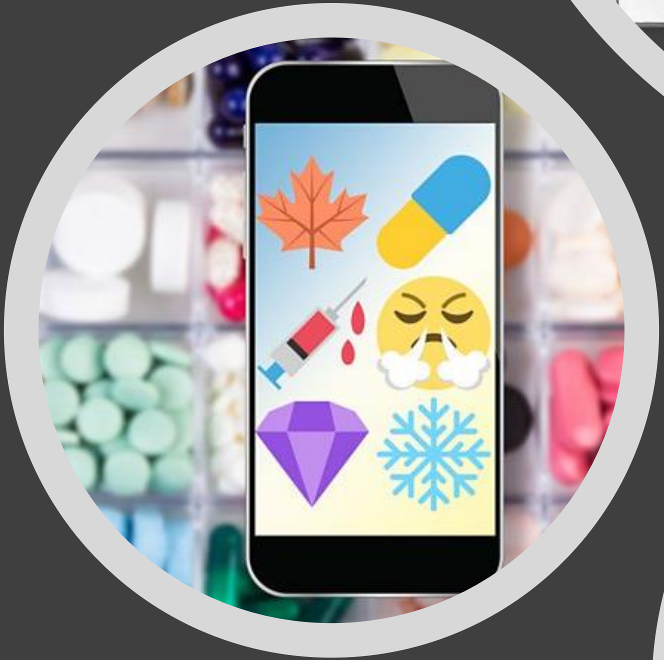

Последици

Правни последици

Домашна регулатива

- Закон за правда за децата
  - Дете во ризик
    - Дете во ризик до 14 г
    - Дете во ризик од 14 до 18 г
  - Дете во судир со законот
    - Дете во судир со закон од 14 – 16 г.
    - Дете во судир со закон над 16 г.

- дете во ризик - телесна попреченост или пречки во менталниот развој, жртва на насилство, воспитно и социјално запуштено, кое се наоѓа во таква состојба во која е отежнато или е оневозможено остварувањето на воспитната функција на родителите/или/от, односно старателите/или/от, кое не е вклучено во системот на образованието и воспитувањето, вовлечено во питање, скитање или проституција, **кое употребува droги и други психотропни супстанции и прекурзори или алкохол**, а кое поради ваквите состојби е или може да дојде во допир со закон како жртва или како сведок на дејствие кое со закон е предвидено како прекршок или дејствие кое со закон е предвидено како кривично дело,

2. Санкции спрема деца и нивната цел

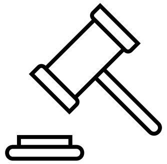

Член 34

(1) На дете од 14 до 16 годишна возраст за дејствие кое со закон е предвидено како кривично дело можат да му се изречат само воспитни мерки.

(2) На дете од 16 до 18 годишна возраст за дејствие кое со закон е предвидено како кривично дело можат да му се изречат воспитни мерки, а по исклучок може да му се изрече казна или алтернативна мерка.

(3) Дете од 16 до 18 годишна возраст може да биде ослободено од казна под општите услови определени со Кривичниот законик.

(4) На дете за дејствие кое со закон е предвидено како прекршок може да му се изречат прекршочни санкции определени со овој закон.

Воспитни мерки

- укор или упатување во центар за деца,
- на засилен надзор од страна на родителите/или/от, односно старателите/или/от, згрижувачко семејство или од страна на центарот и
- заводски мерки упатување во воспитна установа или во воспитно-поправен дом.

Алтернативни мерки

- условна осуда со заштитен надзор,
- условно прекинување на водење на постапка спрема детето и
- општокорисна работа.

Видови казни

- затвор за деца,
- парична казна,
- забрана на управување со моторно возило од определен вид или категорија и
- протерување на странец од земјата.

Прекршочни санкции

Глава осма
Санкции за дејствија што со закон се предвидени како прекршоци

Член 66

(1) На дете од 14 до 16 годишна возраст за дејствие што со закон е предвидено како прекршок може да му се изречат:
- мерка укор или
- мерка на засилен надзор од страна на родителите/или/от, односно старателите/или/от или
- мерки на засилен надзор од страна на центарот.

(3) На дете над 16 годишна возраст за дејствие што со закон е предвидено како прекршок може да му се изрече воспитната мерка од ставот (1) на овој член, а по исклучок на прекршочно одговорно дете над 16 годишна возраст и глоба и протерување на странец од земјата.

Кривичен законик

член 215 неовластено производство и пуштање во промет на наркотични droги, психотропни супстанци и прекурсори

- основен облик - **казни со затвор од три до десет години.**

Член 216 – овозможување на употреба на наркотични дроги

- основен облик –казна од една до пет години затвор
- квалифициран облик кога се работи за малолетник

Закон за прекршоците против јавниот ред и мир

Член 20 - *„Кој се оддава на уживање на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори, ќе му се изрече глоба во износ од 200 до 500 евра во денарска противвредност“.*

Уживањето - не претставува казнено дело, криминално-политичкиот став за **неинтервенција во случаите на автодеструкција** (самоубиство, самоповредувањето и самоподметнувањето)

Осудени деца според кривичното дело и полот , по години

	2017			2018			2019			2020		
	Вкупно осудени деца	Мажи	Жени	Вкупно осудени деца	Мажи	Жени	Вкупно осудени деца	Мажи	Жени	Вкупно осудени деца	Мажи	Жени
....Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	6	6	-	8	6	2	15	15	-	12	12	-
....Овозможување употреба на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	1	1	-	2	2	-	3	3	-	3	3	-

- *Само еден случај во 2019 година е за лице од 14 – 16 години

- **2020 - значително се зголемени запленетите количини на хероин, марихуана, хашиш, хашиш масло, амфетамин и таблети екстази.**
- **Минатата година биле запленети речиси два тона марихуана, потоа 16,5 килограми хероин, 2,3 килограми кокаин, како и други дроги**

Наместо заклучок – прашања за размислување
Социјална ексклузија
Едукација
Премногу слободно време / немање слободно време
Online опасности
Лесна достапност

elena.Ivanova@ugd.edu.mk

Благодарам за вниманието